

Prebujenje speče lepote Narodnega muzeja Slovenije

V Narodnem muzeju Slovenije, kjer od ustanovitve leta 1821 načrtno zbirajo tudi slovensko glasbeno dediščino (med drugim v njem hranijo tudi najstarejše glasbilo na svetu – neandertalčevo piščal), so v letošnjem letu pripravili razstavo arhitekture in uporabne umetnosti iz obdobja baroka, naslovljeno *Barok v Sloveniji*. Razstavo so poleg vodenih ogledov pospremili tudi s koncerti baročne glasbe, med katerimi je zagotovo izstopal koncert, na katerem je prvič v sodobnem času zazvenelo prav posebno glasbilo, ki ga hrani NMS – nekaj čez 300 let stara slonokoščena kljunasta flavta.

Dragoceno glasbilo nemškega porekla

V depozitu Zbirke glasbil in glasbenih avtomatov, kjer hranijo več kot sto glasbenih eksponatov, je več desetletij varno shranjena v kovčku za kontrabasovski lok, v katerem je prispela v muzej, ležala tenorska baročna kljunasta flavta iz slonovine nürnberškega izdelovalca glasbil Johanna Benedikta Gahna. O njem ne vemo veliko, nekaj pa vendarle: v Nürnbergu je deloval na prelomu 17. in 18. stoletja, kjer se je kot pripadnik ceha nürnberških obdelovalcev lesa poročil z vdovo pokojnega mojstra, prevzel njegovo delavnico in se specializiral za izdelavo glasbil. Že za časa svojega življenja je bil cenjen in spoštovan glasbilar, njegova umetnost mu je prinesla tudi precejšnje bogastvo. Za njim se je ohranilo okrog 18 kljunastih flavt¹ in tri oboe, večina iz slonovine, nekaj tudi iz pušpanovega lesa; poleg flavte, ki jo hrani NMS, je javnosti na ogled še altovska slonokoščena kljunasta flavta v Metropolitanskem mu-

¹ Ammann, H. Ein Sopranoblockflöte von J. B. Gahn. *Windkanal* (str. 12). <https://www.windkanal.de/images/files/stories/PDF/2002-2/Windkanal-2002-2.pdf>

Fotografija: Mateja Bajt

zeju umetnosti (MET) v New Yorku.

Plemeniti zvok slonokoščenega pihala

Slonovina, iz katere je dandanes iz povsem jasnih razlogov prepovedano izdelovati kar koli, je bila v preteklosti zaradi svojega edinstvenega videza dragocen in cenjen material za najrazličnejše umetniške izdelke in tudi glasbila; iz nje je bila pred uvedbo sintetičnih materialov na primer pogosto izdelana obloga sicer v osnovi lesenih belih klavirskih tipk. Sam material je veliko gostejši in posledično trdnjši od večine lesa, a hkrati obstojen in dovolj mehek, da je bil primeren za obdelavo. Prof. Mateja Bajt je Gahnovo flavto z večletnim postopnim uigravanjem pripravila na njeno zvočno predstavitev sodobnemu občinstvu, sam ton glasbila pa je v primerjavi z lesenimi različicami kljub ostrini bogat, žameten in poln, zaradi česar so ta glasbila še vedno zelo cenjena in iskana.

Misija mogoče: glasbilu ponovno vdihniti dušo

Po besedah prof. Bajt je najstarejše glasbilo, na katero je igrala, izjemno dobro ohranjeno – slonovina ni porumenela, kar je sicer njena značilnost ob izpostavljenosti dnevni svetlobi, glasbilo je brez kakršnihkoli razpok, razen majhnega okruška in rdečih madežev (ličila?) na ustniku in glavi.

Intonirano je na 417 Hz (ob suhih dnevih tudi herc višje), je pa razporeditev perforacij za doseganje čiste intonacije ob igranju terjala alternativne prijeme. Nepojasnjena posebnost flavte je, kot pravi prof. Bajt, najnižji ton (c1), ki je ugašen pre nizko, zato je izbira repertoarja za priložnostni koncert (solo kljunasta flavta) ob vodenju po razstavi junija letos predstavljala svojevrsten izziv. Ponovno oživljanje glasbila je zahtevalo več let postopnih priprav – zavoljo ohranjanja inštrumenta v prvotnem stanju so izvedenci priporočali previdno in postopno uigravanje ob predhodnem ogrevanju; to je preprečilo prekomerno kondenzacijo vode iz izdihanega zraka v glasbilo, ki bi ga lahko dolgoročno poškodovale.

Življenje glasbila nekoč in danes

Kot pravi kustos za cerkvene predmete, tekstil, glasbila in ljudsko kulturo na Oddelku za zgodovino in uporabno umetnost NMS mag. Darko Knez, zaenkrat še ni znano, v čigavi lasti je to luksuzno glasbilo bilo ter kdaj in po kakšni poti je prišlo v muzej: »Glede na staro inventarno številko flavte '445' in druge muzealije, ki so vpi-

sane v inventarno knjigo pred Gahnovo flavto ter imajo naveden datum pridobitve, domnevam, da je flavta v NMS prišla med zgodnejšimi predmeti, ki ne sodijo v naravosloven ali arheološki kontekst, torej nekje sredi 19. stoletja.« Dragoceno in prav gotovo v svetovnem merilu edinstveno glasbilo si do 7. decembra lahko ogledamo na omenjeni razstavi v NMS, njegovemu zvoku pa še enkrat prisluhnemo na koncertu v prostorih muzeja, ki je predviden za četrtek, 20. novembra, ob 17. uri.

Aleksandra Gartnar Kastelic